

Parlament Ceske republiky

Poslanecka snemovna

USNESENI

predsednictva Ceske narodni rady
ze dne 16. prosince 1992 o vyhlaseni
LISTINY ZAKLADNICH PRAV A SVOBOD
jako soucasti ustavniho poradku Ceske republiky.

Ustavni zakon c. 2/1993 Sb. ve zneni ustavniho zakona c. 162/1998 Sb.

Predsednictvo Ceske narodni rady se usneslo takto:

Predsednictvo Ceske narodni rady vyhlasuje LISTINU ZAKLADNICH PRAV A SVOBOD jako soucast
ustavniho poradku Ceske republiky.

Uhde v.r.

LISTINA ZAKLADNICH PRAV A SVOBOD

Federalni shromazdeni na zaklade navrhů Ceske narodni rady a Slovenske narodni rady, uznavajic neporusitelnost prirodzenych prav cloveka, prav obcana a svrchovanost zakona, navazujic na obecne sdilene hodnoty lidstvi a na demokraticke a samospravne tradice nasich narodu, pametlivo trpkych zkusenosti z dob, kdy lidska prava a zakladni svobody byly v nasi vlasti potlacovany, vkladajic nadeje do zabezpeceni techto prav spolecnym usilim vseh svobodnych narodu, vychazejic z prava ceskeho naroda a slovenskeho naroda na sebeurceni, pripominajic si svuj dil odpovednosti vuci budoucim generacim za osud veskereho lidstva na Zemi a vyjadrujic vuli, aby se Ceska a Slovenska Federativni Republika dostojne zaradila mezi staty, jez tyto hodnoty cti, usneslo se na teto Listine zakladnich prav a svobod:

Hlava prvni

Obecna ustanoveni

Clanek 1

Lide jsou svobodni a rovni v dustojnosti i v pravech. Zakladni prava a svobody jsou nezadatelne, nezcizitelne, nepromlcitelne a nezrusitelne.

Clanek 2

(1) Stat je zalozen na demokratickych hodnotach a nesmi se vazat ani na vylucnou ideologii, ani na nabozenске vyznani.

(2) Statni moc lze uplatnovat jen v pripadech a v mezich stanovenych zakonom, a to zpusobem, který zakon stanoví.

(3) Kazdy muze cinit, co neni zakonom zakazano, a nikdo nesmi byt nucen cinit, co zakon neuklada.

Clanek 3

(1) Zakladni prava a svobody se zarucuji vsem bez rozdilu pohlavi, rasy, barvy pleti, jazyka, viry a nabozenstvi, politickeho ci jineho smysleni, narodniho nebo socialniho puvodu, prislusnosti k narodnostni nebo etnicke mensine, majetku, rodu nebo jineho postaveni.

(2) Kazdy ma pravo svobodne rozhodovat o sve narodnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivnovani tohoto rozhodovani a vsechny zpusoby natlaku smerujici k odnarodnovani.

(3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Článek 4

(1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

(2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dale jen "Listina") upraveny pouze zákonem.

(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být setrno jejich podstaty a smyslu.

Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

Hlava druhá

Lidská práva a základní svobody

Oddíl první

Základní lidská práva a svobody

Článek 5

Každý je způsobilý mít práva.

Článek 6

(1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.

(2) Nikdo nesmí být zbaven života.

(3) Trest smrti se nepřipouští.

(4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

Článek 7

(1) Nedohtknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.

(2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponížujícímu zacházení nebo trestu.

Článek 8

(1) Osobní svoboda je zaručena.

(2) Nikdo nesmí být stíhan nebo zbaven svobody jinak než z důvodu a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

(3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržena osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.

(4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu.

(5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodu a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

(6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7

dnu.

Článek 9

(1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na:

- a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,
- b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,
- c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě závažných pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,
- d) jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Článek 10

(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní cest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

(3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Článek 11

(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

(2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice.

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužit na újmou práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

(5) Dane a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

Článek 12

(1) Obydli je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

(2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.

(3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, teprve je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

Článek 13

Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, at již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případu a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.

Článek 14

(1) Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.

(2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je

opustit.

(3) Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody.

(4) Každý občan má právo na svobodný vstup na území České a Slovenské Federativní Republiky. Občan nemůže být nucen k opustění své vlasti.

(5) Cizinec může být vyhosten jen v případech stanovených zákonem.

Článek 15

(1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

(2) Svoboda vědeckého badání a umělecké tvorby je zaručena.

(3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

(1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obrádků.

(2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují reholní a jiné církevní instituce nezávislé na státních orgánech.

(3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.

(4) Vykonávání těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Oddíl druhý

Politická práva

Článek 17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakž i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřipustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny primereným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Článek 18

(1) Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

(2) Petiči se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.

(3) Petičními se nesmí vyzyvat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.

Článek 19

(1) Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno.

(2) Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví,

mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánů veřejné správy.

Článek 20

- (1) Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.
- (2) Občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich.
- (3) Vykonávání těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.
- (4) Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.

Článek 21

- (1) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.
- (2) Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.
- (3) Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.
- (4) Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.

Článek 22

Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochránovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.

Článek 23

Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický ráz lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.

Hlava třetí

Práva národnostních a etnických menšin

Článek 24

Príslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmě.

Článek 25

- (1) Občanům tvůrcům národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyce a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.
- (2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též
 - a) právo na vzdělání v jejich jazyce,
 - b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
 - c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

Hlava čtvrtá

Hospodarska, socialni a kulturni prava

Clanek 26

- (1) Kazdy ma pravo na svobodnou volbu povolani a pripravu k nemu, jakoz i pravo podnikat a provozovat jinou hospodarskou cinnost.
- (2) Zakon muze stanovit podminky a omezeni pro vykon urcitych povolani nebo cinnosti.
- (3) Kazdy ma pravo ziskavat prostredky pro sve zivotni potreby praci. Obcany, kteri toto pravo nemohou bez sve viny vykonavat, stat v primerenem rozsahu hmotne zajistuje; podminky stanoví zakon.
- (4) Zakon muze stanovit odchylnou upravu pro cizince.

Clanek 27

- (1) Kazdy ma pravo svobodne se sdruzovat s jinymi na ochranu svych hospodarskych a socialnich zajmu.
- (2) Odborove organizace vznikaji nezavisle na statu. Omezovat pocet odborovych organizaci je nepripustne, stejne jako zvyhodnovat nektere z nich v podniku nebo v odvetvi.
- (3) Cinnost odborovych organizaci a vznik a cinnost jinych sdruzeni na ochranu hospodarskych a socialnich zajmu mohou byt omezeny zakonem, jde-li o opatreni v demokraticke spolecnosti nezbytna pro ochranu bezpecnosti statu, verejneho poradku nebo prav a svobod druhych.
- (4) Pravo na stavku je zaruceno za podminek stanovenych zakonem; toto pravo neprislusi soudcum, prokuratorum, prislusnikum ozbrojenych sil a prislusnikum bezpecnostnich sboru.

Clanek 28

Zamestnanci maji pravo na spravедlivou odmenu za praci a na uspokojive pracovni podminky. Podrobnosti stanoví zakon.

Clanek 29

- (1) Zeny, mladistvi a osoby zdravotne postizene maji pravo na zvysenou ochranu zdravi pri praci a na zvlastni pracovni podminky.
- (2) Mladistvi a osoby zdravotne postizene maji pravo na zvlastni ochranu v pracovnich vztazich a na pomoc pri priprave k povolani.
- (3) Podrobnosti stanoví zakon.

Clanek 30

- (1) Obcane maji pravo na primerene hmotne zabezpeceni ve stari a pri nezpůsobilosti k praci, jakoz i pri ztrate zivitele.
- (2) Kazdy, kdo je v hmotne nouzi, ma pravo na takovou pomoc, která je nezbytna pro zajisteni zakladnich zivotnich podminek.
- (3) Podrobnosti stanoví zakon.

Clanek 31

Kazdy ma pravo na ochranu zdravi. Obcane maji na zaklade verejneho pojisteni pravo na bezplatnou zdravotni peci a na zdravotni pomucky za podminek, které stanoví zakon.

Clanek 32

- (1) Rodicovstvi a rodina jsou pod ochranou zakona. Zvlastni ochrana deti a mladistvych je zarucena.
- (2) Zene v tehotenstvi je zarucena zvlastni pece, ochrana v pracovnich vztazich a odpovidajici pracovni podminky.
- (3) Deti narozene v manzelstvi i mimo ne maji stejna prava.
- (4) Pece o deti a jejich vychova je pravem rodicu; deti maji pravo na rodicovskou vychovu a peci. Prava rodicu mohou byt omezena a nezletile deti mohou byt od rodicu odlouceny proti jejich vuli jen rozhodnutim soudu na zaklade zakona.
- (5) Rodice, kteri pecuji o deti, maji pravo na pomoc statu.

(6) Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 33

- (1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách.
- (3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.
- (4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Článek 34

- (1) Práva k výsledkům tvorby duševní činnosti jsou chráněna zákonem.
- (2) Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.

Článek 35

- (1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- (2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- (3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhy bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Hlava pátá

Právo na soudní a jinou právní ochranu

Článek 36

- (1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.
- (2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby prozkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno prozkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.
- (3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.
- (4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

Článek 37

- (1) Každý má právo odeprít výpověď, jestliže by ji způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.
- (2) Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.
- (3) Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.
- (4) Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.

Článek 38

- (1) Nikdo nesmí být odnět svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.
- (2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem provedeným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

Článek 39

Jen zakon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakoz i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.

Článek 40

(1) Jen soud rozhoduje o vine a trestu za trestné činy.

(2) Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.

(3) Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.

(4) Obviněný má právo odeprít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.

(5) Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.

(6) Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona učiněného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Hlava sexta

Ustanovení společná

Článek 41

(1) Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákona, které tato ustanovení provádějí.

(2) Kde se v Listině mluví o zákonu, rozumí se tím zákon Federálního shromáždění, jestliže z ústavního rozdělení zákonodárné pravomoci nevyplyvá, že úprava přísluší zákonům národních rad.

Článek 42

(1) Pokud Listina používá pojmu "občan", rozumí se tím státní občan České a Slovenské Federativní Republiky.

(2) Cizinci požívají v České a Slovenské Federativní Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům.

(3) Pokud dosavadní předpisy používají pojmu "občan", rozumí se tím každý člověk, jde-li o základní práva a svobody, které Listina přiznává bez ohledu na státní občanství.

Článek 43

Česko a Slovenská Federativní Republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odeprén tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.

Článek 44

Zákon může soudcem a prokurátorem omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost a právo uvedené v čl. 20 odst. 2; zaměstnancům státní správy a územní samosprávy ve funkcích, které určí, též právo uvedené v čl. 27 odst. 4; příslušníkům bezpečnostních sborů a příslušníkům ozbrojených sil též práva uvedená v čl. 18, 19 a čl. 27 odst. 1 až 3, pokud souvisí s výkonem služby. Osobám v povoláních, která jsou bezprostředně nezbytná pro ochranu života a zdraví, může zákon omezit právo na stávkou.